

Haitallisten lapsuuden aikaisten kokemusten näkyminen alueella

ACE=
adverse childhood experiences

HENKINEN VÄKIVALTA

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten henkistä väkivaltaa vuoden aikana KTK2019 (4.-5.lk 17,5%, 8.-9.lk 28,7%, lukio 1.-2.lk 29,2%, aol 1.-2.lk 24,7%) → selvä huoli **tytöistä**

Kokenut muiden perheenjäsenten välistä henkistä väkivaltaa vuoden aikana KTK2019 (4.-5.lk 16,6%, 8.-9.lk 25,7%, lukio 1.-2.lk 28,6%, aol 1.-2.lk 19,7%) → selvä huoli **tytöistä**

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten henkistä väkivaltaa elämän aikana KTK2019 (4.-5.lk 15,2%, 8.-9.lk 28,5%, lukio 1.-2.lk 29,2%, aol 1.-2.lk 27,4%) → huoli 8.-9.lk/lukio 1.-2.lk ja aol 1.-2.lk **tytöistä**

FYYSINEN VÄKIVALTA JA LAIMINLYÖNTI

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana KTK2019 (4.-5.lk 13%, 8.-9.lk 12,9%, lukio 1.-2.lk 7,5%, aol 1.-2.lk 8,3%) → huoli 4.-5.lk **pojista** ja 8.-9.lk sekä aol 1.-2.lk **tytöistä**

Kokenut muiden perheenjäsenten välistä fyysistä väkivaltaa vuoden aikana KTK2019 (4.-5.lk 9,4%, 8.-9.lk 12,9%, lukio 1.-2.lk 7,9%, aol 1.-2.lk 7,5%) → huoli **tytöistä**

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa elämän aikana KTK2019 (4.-5.lk 5,5%, 8.-9.lk 12,1%, lukio 1.-2.lk 11,8%, aol 1.-2.lk 12,6%) → huoli 4.-5.-luokkalaisista **pojista**, huoli 8.-9.lk/lukio 1.-2.lk ja aol 1.-2.lk **tytöistä**

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä laiminlyöntiä elämän aikana KTK2019 (4.-5.lk 2,4%, 8.-9.lk 3,5%, lukio 1.-2.lk 2,4%, aol 1.-2.lk 3,6%) → huoli lukion 1.-2.lk **pojista** ja aol 1.-2.lk **tytöistä**

4-vuotiaan vanhempi hyväksyy lapsen tukistamisen tai luunapin antamisen, % LTH2018 (12,5%) → huoli **miehistä**

Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana KTK2019 (4.-5.lk 13,7%, 8.-9.lk 18,8%, lukio 1.-2.lk 12,2%, aol 1.-2.lk 17,2%) → selvä huoli **pojista**

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ, AHDISTELU JA VÄKIVALTA

4.-5.-luokkalaisista 5% on kokenut vuoden aikana seksuaalista häirintää ja koskettelua tai painostamista koskettamaan 1,6%. 8.-9.-luokkalaisista tytöistä 11,4% on kokenut seksuaaliväkivaltaa ja pojista 5,4%. Erot tyttöjen ja poikien välillä suurenevät lukioon ja ammattioppilaitokseen mentäessä, kun poikien luvut pienenevät. T8.-9.-luokkalaisista, lukiolaisista ja ammattioppilaitoksissa opiskelevista **tytöistä** yli 30% on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana. Poikien osalta luvut ovat peruskoulun 8.-9.-luokilla 9,2% ja lukiossa ja yläkoulussa n. 6% luokkaa. KTK2019

Vuonna 2020 PHHYKY:n lastensuojeluilmoitusten perusteella kirjatuista vireilletulosyistä noin 646 (11%) liittyi jollain tavalla lähisuhdeväkivaltaan. Useimmiten lapsi oli altistunut väkivallalle, perheessä oli ollut väkivaltaa tai lapsi itse oli ollut väkivaltainen.

KIUSAAMINEN

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa KTK2019 (4.-5.lk 7,8%, 8.-9.lk 5,7%, lukio 1.-2.lk 0,7%, aol 1.-2.lk 3,8%) → huoli 4.-5.lk ja 8.-9.lk **pojista**

79,7% 4.-5.-luokkalaisista ei ole osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen lukuvuoden aikana KTK2019 → huoli **poikien** kiusaamisesta

HAITAT MUILLE

Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa KTK2019 (4.-5.lk 2%, 8.-9.lk 5,9%, lukio 1.-2.lk 6,8%, aol 1.-2.lk 7,7%) - haittaa oli aiheutunut enemmän **tytöille**, tilanne oli kuitenkin parantunut vuodesta 2017

4-vuotiaan vanhemman vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, % LTH2018 (17%) → selvä huoli **naisista**

4-vuotiaan vanhemmalla pitkäaikainen sairaus tai terveysongelma, % LTH2018 (26,8%)

Vanhemman lapsuudenperheessä taloudellisia vaikeuksia, % LTH2018 (34,3) → huoli **naisista**

Vanhemman mielestä perheen taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi, % LTH2018 (42,1%)

Mitä pitäisi lisäksi tietää

- Kuinka paljon vanhempien eroja, tai menetyksiä?
- Kuinka paljon ja mitä yksittäisiä voimakkaita traumaattisia tapahtumia
- Kuinka paljon perheystävällisiä, jossa jollakin perheenjäsenellä on vaikea mielenterveysongelma?
- Kuinka paljon perheystävällisiä, jossa joku perheenjäsen on vankilassa?
- Kuinka paljon vaikeaa köyhyyttä?

Neljän tuulen tieto: Suoja- ja riskitekijöiden näkökulmasta - nostoja aineistosta.

<p>Hyvää mielen terveyttä haastavien / kuormittavien asioiden näkyminen alueella</p>	<p>Mielen kuormittumisen riskitekijät ja merkit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Itsetunnon haavoittuvuus • Avuttomuuden tunne • Huonommuuden tunne • Heikko stressin sieto • Krooninen unettomuus, kipu, sairaus • Eristäytyminen tai vieraantumisen tutuista ihmissuhteista • Huonot suhteet kavereihin, vanhempiin tai läheisiin • Yksinäisyys, erillisyyden/osattomuuden kokemus <p>Poimintoja kuulumisesta, tyytyväisyydestä, yksinäisyydestä ja nukkumisesta</p> <p>Nukkumiseen liittyviä vaikeuksia (4.-5.lk 12,4%, 8.-9.lk 28,8%, lukio 1.-2.lk 35,7%, aol 1.-2.lk 37,9%), vaikeuksia on erityisesti tytöillä: ammattioppilaitoksessa jo 48,8%:lla</p> <p>8.-9.-luokkalaista 71,5% kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön, lukion 1.-2.-luokkalaista 76,3% ja aol 1.-2.-luokkalaista 71,7%</p> <p>Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus 4.-5.-luokkalaista 4,5%, 8.-9.-luokkalaista 10,5%, lukion 1.-2.-luokkalaista 12,5%, aol 1.-2.luokkalaista 11%, 20-64-vuotiaista 9%, 65 vuotta täyttäneistä 8,2% ja 75 vuotta täyttäneistä 8,5%</p> <p>89,8% 4-vuotiaiden vanhemmista ovat tyytyväisiä itseensä vanhempana, % LTH2018</p>			
	<p>Päihteet</p>	<p>Mielenterveys</p>	<p>Digi- ja rahapelaaminen</p>	<p>Lähisuhdeväkivalta</p>
<p>Kouluun, yhteisöihin ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen liittyvät asiat, osallisuus ja sen kokemus</p>	<p>Riskitekijät</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opintoihin ja yhteiskuntaan kiinnittymättömyys • Koulunkäynti- ja oppimisvaikeudet • Huono opintomenestys • Työttömyys • Syrjäytyminen (köyhyys, osattomuus) <p><u>Itsensä tärkeäksi osaksi</u> luokkayhteisöä tuntevien 4.-5.-luokkalaisten määrä on laskenut merkittävästi, ollen 54,6%</p> <p><u>Koulussa olemisesta</u> pitää 61,6% 4.-5.-luokkalaista, 42,4% on koulustressiä. Kouluun liittyvissä asioissa huolta on 4.-5.-luokkalaisten kohdalla pojista, mutta 8.-9.-luokkalaista ja lukion sekä ammattioppilaitoksen 1.-2.-luokkalaisten kohdalla huolta on selvästi enemmän tytöistä. He kokevat enemmän <u>uupumusta, riittämättömyyttä, vaikeuksia oppia ja seurata opetusta sekä huonompaa ryhmähenkeä</u>. Esimerkiksi vaikeuksia oppimistaidoissa kokee 45,4% 8.-9.-luokkalaista tytöistä, 51,7% lukiolaistytöistä ja 48,8% ammattioppilaitoksen 1.-2.-luokkalaista tytöistä</p> <p><u>Koulutuksen ulkopuolelle</u> jääneitä 17-24-vuotiaita oli vuonna 2020 9,8% saman ikäisistä ja työttömiä 11,6% työvoimasta</p>			
	<p><u>Alakouluikäiset pojat</u> voivat koulussa huonommin, heitä kiusataan enemmän ja he käyttävät enemmän päihteitä.</p> <p><u>Alakouluikäiset tytöt</u> ovat tyytymättömämpiä elämäänsä, yksinäisempiä ja kokevat enemmän mielialaan liittyviä ongelmia ja kokevat kotona enemmän erityisesti henkistä väkivaltaa.</p> <p><u>Yläkouluikäiset ja lukiolais tytöt</u> kokevat selvästi poikia enemmän univaikeuksia, ahdistusta, masennusoireita, ryhmään kuulumattomuutta, yksinäisyyttä, nettipulmia, koulussa uupumista, vaikeuksia opinnoissa, opintojen merkityksettömyyttä, keskusteluvaikeuksia kotona, apua vaille jäämistä ja kaikenlaista väkivaltaa.</p> <p><u>Yläkoululaiset ja lukiolais pojat</u> kokevat tyttöjä useammin olevansa vailla yhtään ystävää, käyttävät enemmän päihteitä, ovat enemmän pois koulusta ja kokevat koulussa enemmän turvattomuutta, erityisesti yläkoulussa.</p> <p><u>Ammattioppilaitoksessa opiskelevien</u> kohdalla huoli tyttöjen pahoinvointi alkaa näkyä myös päihteidenkäytössä. Huolta on edelleen enemmän tyttöjen masennusoireilusta, ahdistuksesta, nukkumisesta ja ryhmään kuulumisesta, mutta nyt myös päihteidenkäytössä ollaan osin yli poikien tason. Päijät-Hämeen kehitys on monessa kohdassa myönteistä, vaikkakin vielä valtakunnallista tilannetta pääosin huonompi.</p> <p>Erityistä huolta aiheuttaa huumeiden helppo saatavuus ja huumeekokeilujen määrä koko maahan verrattuna. Jopa 25,7% ammattioppilaitoksen opiskelijoista on vähintään kokeillut huumeita.</p>			

Mielen kuormituessa riskitekijät lisääntyvät

Hyvä resilienssi suojaa muutostilanteissa. Jos mieli kuormittuu, riski mielenterveyden ongelmille, päihteidenkäytölle, pelaamiselle ja lähisuhdeväkivallalle kasvaa.

	Päihteet	Mielenferveys	Digi- ja rahapelaaminen	Lähsuhdeväkivalta
Yksilön toimintakykyyn, elämäntilanteeseen ja ikään liittyvät riskitekijät	Riskitekijät <ul style="list-style-type: none"> Yksinäisyys Elämänkriisit ja stressi Lapsuudenaikaiset tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöt (impulsiivisuus ja riskihakuisuus) Turvattomuus ja kriisit kasvuiässä Altistuu päihteelle (kokeilee, käyttää itse) Varhaiset päihdekokeilut, toistuva altistus → riippuvuus Biologinen ja sosiaalinen perimä Huumausaineita ja niiden käytön seurauksia ei yleisesti tunneta riittävän hyvin 	Riskitekijät <ul style="list-style-type: none"> Mielen kuormittuminen Alkoholin ja muiden päihteiden käyttö, päihdeongelma Tupakointi 	Riskitekijät <ul style="list-style-type: none"> Päihteidenkäyttö Vaikea elämäntilanne tai – kriisi Psyykkiset ongelmat (masennus, ahdistus, ongelmien kohtaamisen vaikeus) Pelikokemus (nopeatempoinen peli, pelin vaatima todellinen tai kuvitelu taito) Pelaaminen aloitettu nuorena 	Riskitekijät <ul style="list-style-type: none"> Taloudellinen tai asumiseen liittyvä riippuvuus. Pikkulapsiperheen paineet Pikkulapsiperheen yövalvomiset Pikkulapsiperheen vanhemman puutteelliset tunnetaidot Hoitajan uupuminen, tietämättömyys tai osaamattomuus' Pelaaminen Velkaantuminen ja häpeä
Yksilön toimintakykyyn, elämäntilanteeseen ja ikään liittyvä riskitekijätieto	<p>PÄIHITEIDEN KÄYTTÖ</p> <ul style="list-style-type: none"> 2019 4.-5.-luokkalaisista pojista 10% oli käyttänyt tai kokeillut jotain tupakkatuotetta 2019 8.-9.-luokkalaisista 7,5% käytti jotain tupakkatuotetta, 8,9% oli tosi humalassa kerran kuukaudessa, 9,4% oli kokeillut jotain laitonta huumetta ja 58,7% ajatteli, että omalta paikkakunnalta on helppo hankkia huumeita. 2019 ammattioppilaitoksen 1.-2.-luokkalaisista 25,5% käytti jotain tupakkatuotetta, kun lukiolaisista prosentti oli 6,5%. Sukupuolten välillä päihteidenkäyttö oli tasaisinta 8.-9.-luokkalaisten kohdalla. Eniten heikentymistä päihteidenkäytön suhteen tapahtui lukiolaisten kohdalla ja tytöistä isoin huoli oli ammattioppilaitoksessa opiskelevien kohdalla. Pojista isoin huoli oli puolestaan 4.-5.-luokkalaisten ja lukiolaisten kohdalla. Vuonna 2020 Hubu-kyselyyn vastanneista 8.-luokkalaisista 8% kertoi käyttävänsä kannabista säännöllisesti. Kokeilleita ja käyttäviä oli kaikista vastaajista 15% ja kiinnostuneita kokeilemaan 10%. Tupakointi oli Päijät-Hämeessä muuta maata yleisempää kaikissa ryhmissä. Eniten tupakoitsijoita oli vuonna 2018 matalasti koulutetuissa 21,5% ja vuonna 2019 ammattioppilaitoksen 1.-2.-luokkalaisissa 25,5%, joista enemmän tyttöissä. Ero muihin kouluterveyskyselyyn vastanneisiin on todella merkittävä. <p>MIELENTERVEYS</p> <ul style="list-style-type: none"> 2019 yli 5% 4.-5.-luokkalaisista tytöistä tunsivat itsensä usein yksinäiseksi 4.-5.-luokkalaisten perheessä merkittävä muutos 12 kk aikana vanhemman kertomana 36,5% 20% 4.-5.-luokkalaisista tytöistä oli ollut mielialaan liittyviä ongelmia viimeisen 2 viikon aikana enjaksa.fi vanhempien chatin mielenterveyteen liittyviä (74%) hakusanoja olivat masennus 39%, ahdistus 14%, unettomuus 10%, yksinäisyys 9%, itsetuhoisuus 4% kaikista hakusanoista. enjaksa.fi vanhempien chatin vuoden 2020 tehdystä 2087 huolikartoituksesta lapseen liittyviä suurimpia huolia olivat kiusaaminen ja lapsi ei tottele. Parisuhteeseen liittyviä suurimpia huolia olivat etäytyminen, ero, riidat, seksi. <p>LÄHSUHDEVÄKIVALTA</p> <p>Kokemastaan henkisestä tai fyysisestä väkivallasta tai seksuaalisesta häirinnästä tai seksuaalisesta väkivallasta luottamalleen aikuiselle on kertonut 8.-9.-luokkalaisista n.25% ja lukiolaisista ja ammattioppilaitoksissa opiskelevista reilu 30%. Huolta nousee paitsi siitä, että väkivallasta kerrotaan niin harvoin mutta myös ammattioppilaitoksissa opiskelevista pojista. Heistä vain 17% kertoo kokemastaan häirinnästä ja väkivallasta.</p> <p>ASIAKAS- JA KYSELYTIETO</p> <ul style="list-style-type: none"> Nuorten some- ja nettiriippuvuus Lastensuojeluilmoituksista 11% on perustunut siihen, että lapsi on altistunut väkivallalle, joutunut sen kohteeksi tai ollut itse väkivaltainen, Rikosuhripäivystyksessä fyysiseen lähsuhdeväkivaltaan liittyviä tukisuhteita on vuoden aikana ollut 30% P-H:n tukisuhteista <p>KOKEMUS- JA KOKEILUTIETO</p> <ul style="list-style-type: none"> Toiminnalliset riippuvuudet: Nettiporno ja seksi, nuorten some- ja nettiriippuvuutta, äkkirikastumisen toive: otettu pikavippejä ja yivelkaannuttu, ongelmia bitcoineista sekä osake- ja rahastotoiminnasta Päihdemyönteisyys, nuorten suhtautuminen/asenne päihteisiin ja päihteiden käyttöön on varsin myönteinen; aikuisten ja etenkin vanhempien päihteiden käyttö on huolenaiheena, nuorten päihteiden käyttö on lisääntynyt, kannabismyönteisyys, kannabiskokeilut toisen asteen opiskelijoilla, yleinen kannabismyönteisyys, ekstaasin ja amfetamiinin käyttö, nuuskan käyttö Mielenferveys: Väsymystä, alakuloisuutta ja ärtymystä näkyy nuorissa, turhautumista. Osa nuorista "kadonnut" (nuorisotyö, koulu), vanhusien yksinäisyys ja siihen liittyvät päihdeongelmat, perheiden väsymys Lähsuhdeväkivalta: vakavan väkivallan lisääntyminen, johon vaikutti liittyvän runsas päihteiden käyttö Asiakkuus alkaa tosi myöhään, asiakkaina naisia asiakkaina, miehet "kadonneet", Nuoret pelkäävät ottaa apua vastaan esimerkiksi päihtymyksen vuoksi, koska pelkäävät/haluavat välttää siitä seuraavan lastensuojeluilmoitusmenettelyn 			

	Päihteet	Mielenterveys	Digi- ja rahapelaaminen	Lähsuhdeväkivalta
	Riskitekijät Vanhemmuuden määrälliset ja laadulliset puutteet Perheessä tapahtuva laiminlyönti, kaltoin kohtelu ja hyväksikäyttö Emotionaalisen läsnäolon puute Valvoton vapaa-aika Ongelmalliset sisarusuhteet, nuorimmaisuus Syyllistävä suhtautuminen Kodin/kavereiden runsas päihteidenkäyttö Kielteiset kaverisuhteet ja tapahtumat Helppo saatavuus Tiedotusvälineiden ja medioiden vaikutus Luotettavien aikuiskontaktien puute	Riskitekijät Väkivalta Kiusaaminen Erot ja menetykset Vanhemman päihteidenkäyttö Haitallinen elinympäristö	Riskitekijät	Riskitekijät Lapsuusajan haitalliset väkivaltakokemukset Vanhempien miepä-ongelmat Vanhempien eroriidat/menetykset Ikääntyneen puolison sairaus Ikääntyneen puolison ongelmallinen päihteiden käyttö Työpaikalla koettu kiusaaminen Kiusaaminen Kunniaan liittyvä väkivalta Tyttöjen ympärileikkaus
Elinympäristöön, yhteisöihin ja kulttuuriin liittyvät riskitekijät <ul style="list-style-type: none"> Päihdetilannekysely HuBu-kysely Kouluterveyskysely Poliisin tilastot 	PÄIHTEIDEN SAATAVUUS, VÄLITTÄMINEN, KÄYTTÖ JA ASEENTEET <p>Vuoden 2019 päihdetilannekyselyn vastaajista 75% oli havainnut alaikäisten alkoholin käyttöä, 89% tupakointia 68% nuuskaamista ja 26% kannabiksen käyttöä.</p> <p>Vuoden 2019 päihdetilannekyselyn vastaajista 43% oli havainnut alkoholin 44% savukkeiden ja sähkösavukkeiden, 45 %, nuuskan ja 24% huumausaineiden välittämistä.</p> <p>Vuoden 2019 päihdetilannekyselyn alaikäisistä vastaajista (n=1550) 55% oli havainnut alkoholin, 61% savukkeiden ja sähkösavukkeiden, 64 %, nuuskan ja 24% huumausaineiden välittämistä.</p> <p>Vuoden 2019 Päihdetilannekyselyyn vastanneista 45 % koki, että alkoholia käytetään liikaa ja 37 % koki, että humalajuomiseen suhtaudutaan liian vapaasti. Vastanneista 58 % oli joskus ollut huolissaan läheisensä alkoholinkäytöstä, alle 18-vuotiaista 36 %.</p> <p>Vuoden 2019 Päihdetilannekyselyyn vastanneilla oli huoli alaikäisten kannabiksen ja nuuskan vaarojen vähättelystä sekä yleistyneestä nuuskaamisesta ja nuuskan välityksestä kouluissa.</p> <p>8.-luokkalaisille (n=1650) vuonna 2020 tehdyn Hubu-kyselyn mukaan 27%:lle oli tarjottu huumeita.</p> <p>8.-9.-luokkalaisista 58,7%, lukion 1.-2.-luokkalaisista 68,6% ja aol 1.-2.-luokkalaisista 73,5% kokee, että omalta paikkakunnalta on helppo hankkia huumeita.</p> <p>Perhepiiristä alkoholia hankkii 38% 8.-9.-luokkalaisista, 35,1%, lukion 1.-2.-luokkalaisista ja 26,4% ja aol 1.-2.-luokkalaisista.</p> <p>MUUT</p> <p>61,3% 4.-5.-luokkalaisista sopi vuonna 2019 usein kotiintuloajoista vanhempien kanssa</p> <p>Alueen poliisitilastoissa näkyy seksuaalisen ahdistelun, huumausainerikosten, rattijuopumusten ja kotihälytystehtävien lisääntyminen. Kotihälytystehtäviä vuonna 2020 oli 4029 ja kasvua edelliseen vuoteen tuli jopa 733 hälytystä.</p> <p>4.-5.-luokkalaisista 5% on kokenut vuoden aikana seksuaalista häirintää ja koskettelua tai painostamista koskettamaan 1,6%. 8.-9.-luokkalaisista tytöistä 11,4% on kokenut seksuaaliväkivaltaa ja pojista 5,4%. Erot tyttöjen ja poikien välillä suurenevät lukioon ja ammattioppilaitokseen mentäessä, kun poikien luvut pienenevät. T8.-9.-luokkalaisista, lukiolaisista ja ammattioppilaitoksissa opiskelevista tytöistä yli 30% on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana. Poikien osalta luvut ovat peruskoulun 8.-9.-luokilla 9,2% ja lukiossa ja yläkoulussa n. 6% luokkaa.</p> <p>Vuoden 2019 päihdetilannekyselyn vastaajista 47% oli havainnut alaikäisen rahapelaamista.</p> <p>ASIAKAS- JA KYSELYTIETO</p> <ul style="list-style-type: none"> Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipisteiden määrä on vähentynyt, pelikoneiden sulkeminen vähentänyt pelaamista Kiireellisten sijoitusten määrät ovat nousset: synä vanhempien päihteiden käyttö, lasten ja nuorten päihteiden käyttö sekä lapsen ja nuoren rajaton käytös ja ristiriidat kotona Ennenaikaisiin eliniän menetyksiin naisilla syynä kasvaimet, tapaturmat ja myrkytykset (näistä 61% itsemurhia) sekä alkoholiperäiset sairaudet <p>KOKEMUS- JA KOKEILUTIETO</p> <ul style="list-style-type: none"> Automaattipelaaminen on alkanut vähentyä Vanhemmat mahdollistavat erityisesti digipelien pelaamisen ja ajanvietämisen netissä Läheiset hakeutuminen verkossa järjestettäviin ryhmiin lisääntynyt Lähsuhdeväkivaltaa edelleen hävetään paljon ja yritetään peitellä todella pitkään Päihdeneuvonnan avunpyyntöjen määrä lähes tuplaantunut, läheispuheluita jonkin verran vähemmän kuin koko maan keskiarvo 			